

Nordheim

VOSSASKIFER

«Og ber hev desse utømande rikdomane og desse vonene for eit rikt arbeidsliv vidt ikring lege og sove i hundredar tusund år! Heilt til Vossebanen i 1883 kom og vekte dei, umlag som prinsen i eventyret vekte Tornerose.»

Skifer og heller fra Voss (KVH s. 353) pryder hustaka i heimbygda og distriketet ikring. Det har dei gjort i fleire hundreår, også lenge før Vossebanen vart bygd, sjølv om sitatet frå boka om vossaskiferen før det til å høyrist ut som at det heile starta då. Men med jernbanen vart bergensmarknaden opna, og med den etter kvart også verda utanfor. Utlandet har lenge hatt godauga for steinen. Både Sveits, Tyskland og Japan er kjøparar av vossaskifer.

Skiferen blir broten i det såkalla Øvre Bergsdalsdekket (④37). Det opphavlege råstoffet for bergarten var sand med litt leire. Sandsteinen som vart avsett for meir enn 1,3 milliardar år sidan, vart oppvarma, samanpressa og utvalsa under den kaledonske fjellkjededanninga (④32). Ikkje berre vart han riven laus frå grunnfjellet ein stad i vest og frakta austover som skyvedekke, han vart dessutan overkøyd av milliardar av tonn med anna fjell - fleire skyvedekke - som òg vart pressa austover under kollisjonen med Grønland for meir enn 400 millionar år sidan.

Slike rørsler set spor etter seg: Kvartsminerala, som opphavleg var runde, vart pressa ut til lange korn, medan leirkorna

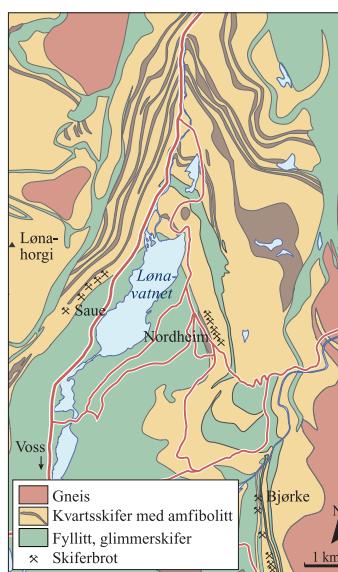
vart omdanna til glimmermineral. Alle dei avlange minerala la seg i same retninga. Det er kombinasjonen av mineralsamansettjinga i sanden og dei seinare rørslene som har gitt den gode hellekvaliteten.

Kvartsskiferen ligg som lag oppå, og dels inni, fyllitten. Isbrear og seinare Strandaelvi har grave seg ned gjennom skiferlaga, slik at kvartsskiferen no ligg opp i dalsidene. Skiferlaga dannar såleis ei V-form rundt nordenden av Lønavatnet. Brota ligg på rad og rekkje både på Lønahorgsida og, framfor alt, på Nordheim på austsida av dalen, der det er drift i området.

Skiferen varierer i farge og hardleik, og har fått lokale namn av hellebergskarane. Dei harde variantane er tyngst å arbeida med, men gir meir solide heller. Den gode skiferen ligg i lag på nokre meters tjukkleik, skild av såkalla harkastein. Skiferen har ein linje- eller stengelstruktur som heng saman med retninga på rørslene under overskyvingane av skyvedekka. Denne strukturen må koma på langs av takhelle, elles blir dei for veike.

Arbeid med takbeller i skiferbrotet på Nordheim kring 1900.
(Mimi Jansen)

Kart over geologi og skiferbrot kring Lønavatnet.
(NGU/Haakon Fossen)

LØNAØYANE

Strandaelvi er varig verna mot kraftutbygging. LØNAØYANE - som er deltaet heilt nord i Lønavatnet - er ein del av dette vassdraget. I 1995 vart vernet for Lønaøyane forsterka til naturreservat på grunn av det rike fuglelivet i denne våtmarka.

Etter at Myrkdalsdeltaet (④447) vart sterkt endra ved senking og oppdyrkning, er Lønaøyane rekna som det rikaste fugleområdet i vossaregionen - mangfaldet gir òg staden ein plass blant dei mest verdifulle i fylket.

Blom Norkart Mapping

Det veks rikeleg med vassplanter som elvesnelle, flaskestorr og sennegras i reservatet - nokre stader òg strandøy. Heile 135 fugleartar er registrerte i området, av dei 36 sannsynlege bekkefuglar. Mellom anna finst ein god bekkebestand av ulike vadefuglar og ender. Fiskemåse bekkar fast 1-2 par toppender gjer gjerne bekkeforsøk kvart år; men reira blir ofte tekne av flaum. Somme år bekkar jamvel eit par av den til vanleg kystbundne tjelden. I trekktidene er toppand og vipe dei mest talrike. Seinbaustes er det ofte flokkar av songsvaner å sjå i Lønavatnet. Når isen legg seg, overtek isfiskarane fuglemafsetat for å sikra seg litt av roya og auren i vatnet.

I august 1998 vart det bygt eit fugleobservasjonstårn i reservatet, med fri tilgang. Tilkomsten skjer langs ein merkt stig frå parkeringsplassen ved Nesheimtunet (oppå til venstre på flyfotoet).

Enkeltbekkas eller mekregauk, ein vanleg bekkefugl i Lønaøyane. Han er lettast å sjå under fluktspel i seine kveldstimer om våren.
(Jan Rabben)

NATURRESERVAT

brunnakke
buskskvett
enkeltbekkas
fiskemåse
krikand
kvinnand
raudstilk
sivsporv
songsvane
storsporve
toppand
vipe